

Janez Hafner (1950–2012)

In memoriam

Janez Hafner je bil rojen 5. decembra 1950, na Trnju pri Škofji Loki. Diplomiral je na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani (1973), pri prof. Janezu Berniku. Študij slikarstva je nadaljeval na Akademiji za likovno umetnost, pri prof. Zoranu Didku. Leta 1975 je dokončal specialko za slikarstvo pri prof. Kiarju Mešku. Med študijem je začel honorarno poučevati likovno vzgojo na Osnovni šoli v Železnikih, na kateri je bil nato zaposlen kot učitelj likovne vzgoje. Slikarski atelje je imel v domači hiši, v Virlogu pri Škofji Loki. Janez Hafner je po kratki bolezni umrl 30. julija 2012.

Janez Hafner je prvič opozoril nase sredi sedemdesetih let preteklega stoletja, s figuralnimi prizori iz vsakdanjega življenja in okolja, ki so pripadali estetiki »novega realizma«. V osemdesetih letih se je odločil prisluhniti vplivu *geniusa loci*. Posvetil se je upodabljanju škofjeloške krajine, ki od začetnega obdobja impresionizma velja za eno torišč domačega krajinskega slikarstva.

Spokojna polja, doline, gozdni obronki, travniki in skrivnostni gozdovi, ki se razprostirajo okrog slikarjevega ateljeja v Virlogu med Križno goro in Crngrobom, so postali osrednji Hafnerjevi motivi. Loteval se jih je na samosvoj, vselej na aktualen likovni trenutek vezan način. Barvna, razpoloženska in kompozicijska umirjenost so kmalu prepustili svoje mesto ekspresivno zaznamovanim krajinskim podobam. Na njih sta med seboj tekmovala nemirna slikarska poteza in intenziven kolorit, pri slednjem je ostro zeleno barvno paleto slikar od sredine osemdesetih let dalje postopoma obogatil z malone celotno barvno lestvico. Med osrednje značilnosti Hafnerjevega slikarskega pristopa so spadale avtonomija barve, gradnja prostorskih dimenzij s pomočjo križajočih se širokih in ostrih

Janez Hafner, 2007.

(foto: Tomaž Lunder)

Žrelo, 1993, akril na platnu, 100 x 200 cm.

potez, ohranjanje temeljnih topografskih značilnosti motivike, navidezna sproščenost in intuitivnost grobega nanosa barve s širokim čopičem.

Janez Hafner je skrbno snoval javne predstavitve svojih slikarskih kompozicij, zato lahko posameznim ustvarjalnim obdobjem, ki jih lahko poimenujemo tudi zaporedje ustvarjalnih vrhuncev, sledimo s pomočjo njegovih samostojnih in pomembnejših skupinskih razstav. Z razstavami v osemdesetih in v začetku devetdesetih let se je uveljavil kot eden osrednjih nosilcev nove senzibilitete pejzažnega slikarstva, ki kljub uporabi različnih likovnih strategij, mdr. intuitivne poteze, razgradnje detajlov, barvnega preoblikovanja in principov gradnje abstraktnih kompozicij, ohranja povezavo s konkretnim krajinskim motivnim izhodiščem.

Naslednjo veliko spremembo v Hafnerjevem slikarskem opusu je predstavljala serija *Apokaliptičnih krajin*, s katero se je leta 1993 predstavil na razstavi v Galeriji Eburna v Ljubljani. Slikar si je drznil postaviti pod vprašaj status osrednjega objekta slikanja – pejzaža. Reminiscence na konkretno krajino so se vedno bolj izgubljale. Osnovne topografske značilnosti motiva lahko komajda slutimo; kot da bi Hafner slikal abstraktne kompozicije. Pejzaži so se spremenili v prizorišča srhljivega apokaliptičnega uničenja in rušilnih moči štirih elementov narave, po njih se pretaka vroča lava, ogrožata jih ogenj in mraz, prekrivajo jih gosti oblaki, ki spominjajo na vesoljske meglice. Edini prepoznavni motivi v prepletenih barvne magme in potez so bili grozeči trni in osti kot izbrani, močno povečani krajinski detajli v vlogi svojevrstnih likovnih simbolov ogroženosti, ki so jih kasneje nadomestile kristalne in romboidne oblike. Namesto poprejšnjih odslikav konkretne krajine se je Janez Hafner odločil za poudarjanje duhovne atmosfere pejzažnega motiva, ki je postal zrcalo občečloveških stisk in dilem.

Tudi na razstavi *Ikonizacija krajine* (Galerija Ivana Groharja v Škofji Loki, 1994) je bilo mogoče zaslediti odmik od konkretne krajine. Janez Hafner je z deli v tehniki akrila na papirju prekril večino galerijskih sten. Nastal je svojevrsten »envi-

Rdeča, 2008, akril na platnu, 145 x 170 cm.

roment«, umetniško preoblikovan prostor. Vertikalno in horizontalno povezani nizi abstraktnih oziroma geometrijskih oblik, ki so lebdele v likovnem polju, so bili shematizirani in močno preoblikovani detajli Hafnerjevih krajinskih upodobitev.

Na Hafnerjevih platnih je nekaj časa prevladovala kaotična, s strelami prepredena in po barvni plati hladna »krajina«, ki se je včasih spojila v eno s presojnimi oblaki, kajti shrhljiva drama Hafnerjevih podob se je očitno začela odvijati v nekem drugem, namišljenem, med nebom in zemljo razpetem prostoru. Krajina je bila povzdignjena na raven simbolnega. Od tu naprej je slikarja pot vodila nazaj k krajinski podobi, pri kateri sta poprejšnjo ekspresivnost v izrazu in sproščeno gesto nadomestila pretehtano razporejanje in medsebojna usklajenost likovnih elementov. Med značilnostmi slikarskega nagovora, ki jih je Janez Hafner name-noma ohranil, je spadal posluš za barvno preoblikovanje motivike.

Po formalni plati so Hafnerjeve krajinske kompozicije vselej izredno spretno, virtuožno naslikane. Prekrite so s spleti intenzivnih barv in oblik, ki jih je slikar variiral v različnih kompozicijskih razmerjih ter zlagal v iluzionistično poglobljen prostor slike. Mojrstrska poteza čopiča je na slikah iz zadnjega desetletja, ki so po kompozicijski plati zveste izbranemu motivu, ohranila dinamiko tudi po zaslugi napetosti, ki jih je slikar vzpostavljajal z izbiro barvne lestvice. Slikarska suverenost je očitna pri t. i. urbanem pejsažu, ki ga je Janez Hafner ponovno uvedel v domače slikarstvo. Znani prizori, pri katerih ne pomislimo, da lahko predstavljajo zanimiv likovni izziv, saj se z njimi srečujemo vsak dan, so postali vredni osrednje slikarjeve pozornosti. Motivi cest, avtocest in mestnih periferij so včasih zasnovani kot pogledi skozi avtomobilsko okno, torej kot hiter, mimobežen vtis, a v resnici so kompozicije pretehtane celote. Stebri, znaki, obcestne table, mostovi, ograje, asfaltni trakovi in vijuge imajo vlogo učinkovitega razmejevalca prostorskih planov. Janez Hafner je zvesto sledil fiziognomiji motiva, vendar ga je prevedel v živahno, intenzivno barvno podobo, pri tem pa mu je uspelo oblikovati harmonično ravno-

vesje med barvitimi poudarki. Kompozicije so pogosto naslikane na platna, ki jih je slikar naprej prekril z rumeno, rdečkasto, zeleno, modro ali drugo, praviloma presenetljivo svežo, svetlo in intenzivno barvo. Na nekaterih podobah je pomembna vloga dodeljena jasno vidni mrežasti strukturi platna ali vzorčasti teksturi slikarske podlage. Bolj kot o grafičnem učinku bi lahko govorili o vplivu sodobne ekranske slike na slikarstvo. Razmerja, ki se vzpostavljajo med podlago in podobotvornimi potezami ter pejsažnimi elementi (svojevrstna barvna perspektiva), krepijo vtis barvnega razkošja Hafnerjevega slikarstva. Nanosi akrilnih barv so tanki, zato je moral biti slikar še posebej pozoren pri iskanju barvnih nasledij.

S serijo zimskih motivov se je Janez Hafner povrnil v čarobni svet krajinskega slikarstva, kot si ga predstavljamo v prvotnem pomenu besede, tj. kot prostor neokrnjene narave, v kateri ni zaslediti človekovih posegov. Kljub nekaterim dramatičnim poudarkom na zimskih pejsažih in poudarjanja mogočnosti visokogorske krajine, pri katerem velja podobno kot pri Hafnerjevih podobah ekspresivne, divje, neukročene narave opozoriti tudi na povezavo z izhodišči romantičnega slikarstva, je očitna slikarjeva čustvena navezanost na motiv slikarskega upodabljanja. Janez Hafner je v svetu neokrnjene narave iskal svojevrstno zatočišče. Kot izvrsten strateg slikarske poteze in urejanja površine platna je zimske prizore lahko zasnoval kot harmonične celote, kar priča, da je naravo vrednotil kot živ organizem. Vsak poteg s čopičem, vsaka barva je na svojem mestu in ima svojo vlogo v sklopu kompozicije, med seboj povezane likovne oblike v tehten preplet pa tvorijo krajinsko podobo.

Janez Hafner je redno razstavljal od leta 1974 dalje. Pripravil je okrog 30 samostojnih razstav: 1976 – Klub kulturnih delavcev v Ljubljani, 1981 – Puštalška kapela v Škofji Loki, 1983 – Kulturni dom v Železnikih, 1984 – Razstavni salon Dolik na Jesenicah, Galerija Rika Debenjaka v Kanalu ob Soči, ZRMK Holding v Ljubljani, 1985 – Festivalna dvorana na Bledu, 1987 – Gorenjski muzej v Kranju, Koncertni atelje v Ljubljani, 1988 – Osnovna šola Cvetko Golar in Galerija Ivana Groharja v Škofji Loki, 1990 – Galerija ZDSLJ v Ljubljani, 1991 – Galerija Mestne hiše v Kranju, 1992 – Galerija Ivana Groharja v Škofji Loki, 1993 – Galerija Equrna v Ljubljani, 1994 – Galerija Ivana Groharja v Škofji Loki, 1997 – Galerija Pedagoške fakultete v Ljubljani, Galerija Loškega muzeja, Škofja Loka, Galerija Insula v Izoli, 1999 – Fakulteta za organizacijske vede, Kranj, Galerija Ivana Groharja v Škofji Loki, 2000 – Vodnikova domačija v Ljubljani, Kosova graščina na Jesenicah, Galerija Krško v Krškem, Galerija Drava na Ptuj, Razstavni paviljon Jugovic v Žabnici, Galerija Pedagoške fakultete v Ljubljani, 2003 – Galerija DLUM v Mariboru, 2008 – Galerija Ivana Groharja v Škofji Loki. Decembra 2012 je bila v Sokolskem domu v Škofji Loki prirejena spominska razstava, na kateri so bile na ogled Hafnerjeve slike iz let 2009–2012.

Sodeloval je na vrsti ključnih predstavitev gorenjskih oziroma slovenskih likovnih umetnikov: leta 1974 na razstavi *Sodobno gorenjsko slikarstvo*, 1975 na *8. jugoslovanskem bienalu mladih Rijeka* v Moderni galeriji na Reki (Hrvaška)

Lenkčeva dolina, 2009, akril na platnu, 100 x 135 cm.

in razstavi *Slovenski mladi umetniki po 1970* v Beogradu, 1976 in 1977 na razstavi *Mlada jugoslovanska umetnost* v Havani in Panami, 1980 na razstavi *mladih slovenskih umetnikov, rojenih po letu 1945* v Likovnem razstavišču Rihard Jakopič v Ljubljani, 1981 na *11. bienalu mladih jugoslovanskih umetnikov* v Moderni galeriji na Reki, 1982 na razstavi *Mlada jugoslovanska umetnost* v Lodzu in Budimpešti, 1988 na razstavi *Barva* v Likovnem razstavišču Rihard Jakopič v Ljubljani, 1989 na razstavi *Likovni trenutek*, v istem razstavišču, 1992 na razstavi *Sodobna slovenska likovna umetnost* na slovenskem veleposlaništvu v Bonnu, na razstavi *Gorenjski likovni umetniki – modernejše smeri* v Gorenjskem muzeju v Kranju, 1994 na *Majskem salonu '94 – Podobe predmetnega* v Jakopičevi galeriji v Ljubljani, 1994, 1995 in 1996 na razstavi *Entre lo material y lo sublime/Obras sobre palel de ...* v Centro cultural Recoleta v Buenos Airesu (Argentina), v Museo Cabildo v Montevideu (Urugvaj) in Belo Horizonte v Braziliji, 1996 na predstavitvi stalne zbirke MGL – *Originalna dela na papirju izbranih slovenskih umetnikov* v Mestni galeriji v Ljubljani, na *Majskem salonu '96* v Jakopičevi galeriji, 1997 in 1998 na razstavi *Zeitgenossische slowenische Kunst* v Kunststation Kleinsaasen v Fuldi in Hildnu, 1999 na razstavi *Mednarodna likovna zbirka Vipavski križ* v Jakopičevi galeriji v Ljubljani, na *Majskem salonu '99* v Mestni galeriji v Ljubljani, na razstavi *Sodobna slovenska umetnost* v Galeriji Mestne hiše v Bonnu, 2011 na *Majskem salonu* v Delavskem domu

Trbovlje, 2000 na 1. likovni delavnici Jugovic v sklopu *4. bienala mesta Kranj*, 2003 na *Majskem salonu - Neselekcionirano* v Jakopičevi galeriji, 2008 na *Majskem slonu - Svoboda ustvarjanja* v Galeriji - muzeju Lendava, 2009 na *Majskem salonu - Moja podoba* v Gorenjskem muzeju v Kranju, 2012 na *Majskem salonu* v Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

Janez Hafner je bil član Zveze društev slovenskih likovnih umetnikov in ustanovni član Združenja umetnikov Škofja Loka (nekaj let tudi predsednik ZUŠL). Redno je sodeloval na razstavah Združenja umetnikov Škofja Loka, mdr. 1982 na razstavi v Lamutovem likovnem salonu v Kostanjevici na Krki, 1983 na razstavi v Pilonovi galeriji v Ajdovščini, 1993 na razstavi *Združene barve Betlehema* v Galeriji Ivana Groharja v Škofji Loki, 1994 na razstavi *Fiat lux* v Galeriji Ivana Groharja v Škofji Loki, 2001 na razstavi v galeriji Loškega muzeja, 2007 na razstavi *Ločani v Ljubljani* v Galeriji ZDSLJU, 2008 na razstavi *Mali format* v Galeriji Ivana Groharja v Škofji Loki, 2009 na razstavi ob 30-letnici Združenja umetnikov Škofje Loke *Ohranjevalci in tvorci/Keepers and Makers* v Sokolskem domu v Škofji Loki in v *Altes Gefängnis* v Freisingu, na razstavi *Loška kronika*, Tovarna umetnosti v Majšperku, na razstavi *Ivan dej mi rešpetlin* (pregled krajinskega slikarstva) v Sokolskem domu v Škofji Loki, na razstavi *Sledi slovenske grafične dediščine* v Loškem muzeju, 2010 na razstavi *Art Ptuj 2010/Art stays 2010 - Loška kronika* v prostorih družbe Art Promotion v Majšperku.

Janez Hafner je bil udeleženec različnih likovnih kolonij: 1971 kolonija Škofja Loka, 1974 Ivanjica, Izlake, 1978 Novo mesto, 1981 Bistrica ob Sotli, 1982 Selca, 1995 Poletna slikarska kolonija Vipavski križ, 2001 likovna kolonija Ptujart, Ptuj, 1. mednarodni ex tempore - Podobe Avsenikove glasbe, Begunje na Gorenjskem. Od 1997 je redno sodeloval na likovni koloniji Iveta Šubica (1999, 2002, 2003, 2005, 2006, 2009, 2010).

Leta 1978 je prejel nagrado na Ex tempore v Piranu, leta 1980 nagrado na Ex tempore v Lipici. Istega leta mu je bila podeljena Groharjeva štipendija, leta 1986 pa Prešernova nagrada za Gorenjsko. Leta 1993 je bil drugič nagrajen na piranskem Ex tempore. Leta 1997 je prejel Groharjevo nagrado in leta 2010 nagrado na Majskem salonu. O Hafnerjevem slikarstvu je pisala vrsta domačih likovnih kritikov: Aleksander Bassin, dr. Tomaž Brejc, Judita Krivec Dragan, Andrej Pavlovec idr.

Janezu Hafnerju pripada mesto enega osrednjih predstavnikov krajinskega slikarstva v zadnjih treh desetletjih na Slovenskem. V svojem slikarskem opusu je pejsažno motiviko uspešno povezoval z osebnoizpovednimi in aktualnimi likovnimi prvini.